

Терминологията на Европейския съюз

NR 3367

Илияна Генов-Пухалева

Терминологията на Европейския съюз

СЪПОСТАВКА

НА БЪЛГАРСКАТА, ГРЪЦКАТА, ПОЛСКАТА И АНГЛИЙСКАТА ТЕРМИНОЛОГИЯ
НА ПРАВОТО НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Redaktor serii: Językoznawstwo Słowiańskie
Henryk Fontański

Recenzent
Ivanka Gugulanova

Съдържание

Предговор	7
Увод	9
Контекст на изследването — основни въпроси	13
Лингвистични принципи	14
Специализираните езици — същност и особености	14
Езикът на правото и дихотомичната представа за него	20
Терминът — същност и особености	24
Лексикалната съставяща на правния език и правната терминология	27
Преводът и връзката му с терминологията на законодателството на Европейския съюз	31
Интернационализация на специализираните езици	35
Характеристики на съпоставяните езици	38
Екстралингвистичен контекст на изследването	41
Хармонизираност на европейското право	41
Многоезичието в Европейския съюз	43
Тематична област на изследването	47
Теоретичен модел на изследването (Синтез)	51
Принципи на анализ и описание	53
Изолиране на базови концепти	53
Ексерпция на терминологичния материал — подход и работни процедури	54
Параметри на съпоставителния анализ	57
Източник на термина (ИТ)	59
Външна форма на термина (ВнФ)	63
Вътрешна форма на термина (ВтФ)	65
Представяне на резултатите от съпоставителния анализ	67
Концепт ОКОЛНА СРЕДА	69
Концепт ЧОВЕК	83

Концепт ЖИВОТНО	94
Концепт РАСТЕНИЕ	106
Концепт ВОДА	117
Концепт ВЪЗДУХ	131
Концепт ПОЧВА / ЗЕМЯ	137
Концепт ВЪЗДЕЙСТВИЕ (върху околната среда)	141
Изводи	184
Списък на използваните съкращения	189
Библиография	191
Списък на цитираните законодателни актове на Европейския съюз	203
Показалци на анализирани термини	211
Streszczenie	223
Summary	227

Предговор

Древногръцкият афоризъм *πάντα ρεῖ, panta rhei*, *всичко тече* изразява динамиката на света и, отнесен към предмета на настоящия монографичен труд, би послужил за оправдание на остаряването и евентуалната неактуалност на разсъжденията ни в момента на тяхното оповестяване¹. Настоящото изследване проучва законодателството на Европейския съюз и в частност, правото на околната среда на ЕС, чието езиково терминологично изразяване е обект на анализиране. Това е изключително динамична област, която се изменя и разраства непрестанно — ежедневно се приемат нови законодателни актове, а старите подлежат на модификации или отмяна. Постоянно се извършват нови преводи, терминологиите се подлагат на стандартизация, а терминологичните бази данни се попълват неуморно. Само бъдещето може да покаже каква съдба очаква европейския интеграционен проект и каква ще бъде продължителността на живот на установения правен ред в държавите — членки на ЕС. В контекста на тази изменчивост и на динамизма на времето, в което живеем, константно остава това, че професионалното знание, включително инкорпорираното в законодателството на ЕС, се изразява езиково чрез специализирани езици, чието ядро е терминологията. Както сочат изследванията в различни области на знанието, ролята на този пласт от езиците не започва и не свършва с Европейския съюз. Терминологията отразява определена степен на развитие на обществата, както и потенциала на езиците да изразяват специални понятия в определени (нови) икономически, политически и социални условия. Индикира определени ценности и приоритети, отношение към заобикалящия свят, включително към други народи, култури и техните езици, както и степента на сближаване на взаимодействащите си езици и култури.

Всичко това мотивира авторката на тази книга да се заеме със съпоставителното проучване на терминологията на Европейския съюз, възприета в особено актуалното за бъдещето на цялата планета право на околната среда.

¹ Изследването е проведено през периода октомври 2009 г. — май 2015 г.

Увод

Настоящата монография представлява опит да се проучи съвременното състояние на терминологията¹, която се употребява в законодателните актове на Европейския съюз. Изследването се опира на материал от една избрана тематична област — околна среда — от четири езикови версии на европейското право². Научният ни интерес към тази проблематика е провокиран от фундаменталното разбиране за това, че правото на Европейския съюз³, регулиращо различни сфери на дейност и различни взаимоотношения в живота на европейските граждани, се изразява чрез специализирани езици (субезици или субсистеми на съответните национални езици)⁴. Лексикалната съставяща на тези субезици, и по-конкретно на терминологичните единици, е същинският обект на лингвистичното проучване, което е замислено като съпоставително.

Проучването се стреми към комплексност, която може да се постигне чрез синтез на знание от различни области — както лингвистично, така и тясноспециално. Произтичащата от това интердисциплинарност е вписана и в същността на терминознанието като наука, защото терминологичните въпроси засягат всяка една научна област, и обратното — методите за решаване на терминологични проблеми, прилагани в отделните науки, се заимстват и от терминознанието⁵.

Споделяме убеждението, че изучаването на специализираните езици, смятани за индикатори на цивилизационното развитие на дадена човешка общност⁶, в частност, на тяхното ядро — терминологията, е по същество изследване на един аспект от развитието на нашата цивилизация. Това важи и за изучаването на специализирания език на Европейския съюз, което не се влияе от успехите или неуспехите на европейската интеграция, нито от бъдещите оценки за нея. Независимо от различните нагласи —

¹ Под терминология обикновено се разбира съвкупността или системата от термини.

² Под *европейски* тук най-често ще се разбира ‘който е на Европейския съюз’. На това по-тясно значение на прилагателното *европейски* е посветена част от разработката ГЕНЕВ-ПУХАЛЕВА, 2007.

³ По-нататък за краткост ЕС.

⁴ На понятието (респ. термина) специализиран език се посвещава отделен подраздел на книгата — „Специализираните езици — същност и особености“.

⁵ Вж. ПОПОВА, 2012: 102 и НАЛАС, 1995: 3.

⁶ Тази теза е изразена и подробно аргументирана в GRUCZA, 2008a: 5—23.

еврооптимистични или евроскептични — обективизмът предполага ЕС да бъде окачествен като безпрецедентен проект, който се осъществява с новаторски подход⁷. Същественото от наша гледна точка е, че посредством специализираните езици, с които си служи европейското законодателство за реализирането на този проект, съвременните общества в Европа изразяват не само познанията си, но и своята ценностна система, която, исторически погледнато, не е константна величина. На свой ред състоянието и качеството на тези специализирани езици е показател за потенциала на езиковите системи да осигуряват пълноценна комуникация в професионалните сфери при променящи се социални, политически и икономически условия.

Проучването на едно лингвокултурно явление, за каквото смятаме терминологията на ЕС (и в по-широк смисъл специализирания му език), обхваща следните цели:

- да направи характеристика на област от езика, която се ползва с висок социален престиж (по екстралингвистични причини и поради обвързаност с научността като ценност на съвременния свят) и е индикатор на цивилизационно развитие;
- да проучи съпоставително терминирането (т.е. означаването с термин) на базовите специални понятия (концепти) на избраната тематична област — околна среда;
- да представи в обработен и систематизиран вид разнородни данни по избрана актуална тема, чрез които да се повиши информираността по въпросите на терминологичното строителство и международния обмен в съответната област;
- да предложи изводи в общотеоретичен план относно развойните тенденции в съвременните европейски специализирани езици на базата на приведени езикови доказателства от областта на терминологията.

Така поставените цели налагат необходимостта от решаването на редица специфични задачи като: проучване на екстралингвистичния контекст, преглед на източниците на правото на ЕС, избор на подходяща представителна тематична област, подбор на необходим и достатъчен набор от специални понятия, чието терминиране да се проучи в съпоставителен план, избор на релевантен изследователски метод, свързан с изработване на алгоритъм за езикова съпоставка, ексцерпиране и съпоставителен анализ на съответен терминологичен материал.

Въпреки интердисциплинарния замисъл на изследването, то остава подчертано езиковедско, а неговият теоретично-методологичен апарат се основава на утвърдени тези на лексикологията, терминознанието, съпоставителната и приложната лингвистика и транслатологията.

⁷ Авторът на този монографичен труд е лингвист, независим от структурите на ЕС, и не се ангажира априорно нито с апология, нито с критична позиция спрямо изследователския си обект.

За формирането на теоретичната основа на работата са проучени повече от 200 библиографски единици на различни езици. От достъпната научна литература по темата даваме предимство на онези студии, които са посветени конкретно на проблемите на езиците (респ. терминологиите), които тук съпоставяме (т.е. български, гръцки и полски). Убеждението ни е, че авторите им, опирайки се на международния опит и постижения (често почерпени от англо-, немско- или рускоезична научна литература), изучават характерните особености на конкретните славянски и балкански езици, като създават оригинални и адекватни операционални модели⁸. Смятаме популяризирането на постиженията на българската, полската и гръцката терминологична наука за една от второстепенните задачи на настоящата работа. Англоезичната литература, с оглед на позицията на английския като „международен език на научните публикации“, не се нуждае от подобна популяризация⁹.

В контекста на гореказаното е важно да отбележим, че в настоящата монографична книга многократно се позоваваме на изследването по общо терминосъзнание на българския терминолог Мария Попова — *Теория на терминологията*. Велико Търново, ИК „Знак“ ’94, 2012 г. Основанието за това е, че трудът на Попова е най-съвременната и същевременно комплексна и фундаментална студия по темата, която ни е известна, представяща единна и всеобхватна теория не само за българския термин, но и за термина изобщо¹⁰.

Основен източник на езиков материал за изследването са електронните публикации на Европейския съюз, общодостъпни на официалния уебсайт <<http://eur-lex.europa.eu/>>. Мотивът е, че интернет е основното средство за комуникация между органите на ЕС и гражданите, а *Официалният вестник на ЕС (Official Journal of the European Communities)* се обнародва в електронен вид¹¹. В изследването се подлагат на наблюдение и анализ над 800 термини-

⁸ В този контекст можем да цитираме критичната мисъл на историка Н. Дейвис, който порицава едностранчивия научен интерес към „големите“, като изтъква, че в Европа групата на малките народи е значително по-многочислена и в този смисъл по-представителна от тесния кръг на „големите и мощните“ (DAVIES, 2007: 57).

⁹ Срв. FERGUSON, PEREZ-LLANTADA, PLO 2011: 41; GORDIN, 2015.

¹⁰ Основните теоретични части на настоящата книга бяха завършени преди излизането от печат на труда на М. Попова (втората половина на 2012 г.), но значимостта на възгледите ѝ наложи те да бъдат взети под внимание и цитирани постфактум, с извесен риск да се наруши интегралността на изложението и българският език (в качеството му на обект на проучване, но и на метаезик на изследването) да надделее над останалите. Редица въпроси, разгледани от Попова, бяха вече засегнати и в нашето изследване на онзи етап от работата по него, но от друг ракурс. Различно са разположени акцентите върху общите за двете работи проблеми — тук са поставени върху съпоставката, върху интернационалия аспект и върху особеностите на избраната тематична област; у М. Попова са главно върху теоретичния аспект и върху спецификата на българската терминология.

¹¹ Вж. <<http://eur-lex.europa.eu/oj/direct-access.html>>.

нологични единици от четири езика, почерпени основно от публикациите в <<http://eur-lex.europa.eu/homepage.html>>.

Приносът на изследването би следвало да се търси в:

- синтеза и систематизацията на знание от различни области по избраната тема;
- съпоставката на четири езика в рядко срещана (дори уникална) комбинация;
- практико-приложния аспект, който имат резултатите от анализа на многообемен корпус от термини в областта на правото на околната среда;
- лингво-историческата стойност, ако се окаже, че специализираният език на ЕС е поредният отхвърлен „новоговор“, който остава в миналото — проучен е потенциалът на езиковите колективи и на езиковите системи да създават специализирани езици (субсистеми) за конкретни цивилизационни нужди и цели в определен исторически момент.

Показалци на анализирани термини*

Английски термини

<i>action plan</i>	181	<i>competent authority</i>	87
<i>Afro-American sideneck turtles</i>	101	<i>competent person</i>	87
<i>air</i>	131, 138	<i>corms</i>	107
<i>air pollution</i>	133	<i>cut flowers</i>	107
<i>alert threshold</i>	154	<i>cut trees retaining foliage</i>	107
<i>allowance trading scheme</i>	181	<i>cyprinid waters</i>	128
<i>ambient air</i>	131, 132	<i>damage</i>	149
<i>animal</i>	94	<i>dangerous substance or preparation</i>	166
<i>animal welfare</i>	103	<i>Darwin's fox</i>	101
<i>animals intended for use in competitions, shows, cultural or sporting events or activities</i>	95	<i>dealer</i>	90
<i>animals kept for farming purposes</i>	95	<i>desertification, land degradation and drought</i>	139
<i>animals living in the wild</i>	95	<i>discharge</i>	158
<i>applicant</i>	90	<i>disposal</i>	172
<i>artificial water body</i>	121	<i>domestic waste water</i>	127
<i>atmospheric pollution</i>	133	<i>eco-audit</i>	76
<i>bathing water</i>	126	<i>Ecodesign</i>	76
<i>biodegradability</i>	165	<i>eco-refugee</i>	76
<i>biodegradation</i>	165	<i>ecosystem</i>	77
<i>bio-waste</i>	164	<i>emission</i>	152
<i>body of groundwater</i>	121	<i>emission limit values</i>	157
<i>body of surface water</i>	121, 122	<i>environment</i>	69
<i>body of water</i>	119	<i>environmental assessment</i>	146
<i>branches with foliage</i>	107	<i>environmental damage</i>	73, 149
<i>bred animals</i>	96	<i>environmental impact</i>	143
<i>broker</i>	90	<i>environmental impact assessment (EIA)</i>	145
<i>built landscape</i>	140	<i>environmental law</i>	72
<i>bulbs</i>	107	<i>environmental liability</i>	73
<i>Buru babirusa</i>	101	<i>Environmental management systems</i>	182
<i>cadmium discharges</i>	158	<i>environmental migrant</i>	76
<i>coastal water</i>	123	<i>environmental objective</i>	181
<i>common strategy</i>	181	<i>environmental policy</i>	181
<i>Community eco-management and audit scheme (EMAS)</i>	182	<i>environmental programme</i>	181
		<i>environmental quality standard</i>	181

* Термините се дават с графичните особености на съответния документ.

- environmental refugee* 76
environmental target 181
eutrophication 162
everyone 85
experimental animals 95, 96
experimental or laboratory animals 95
financial instrument for the environment 181
framework of programmes 181
fresh waters needing protection or improvement 125
fruit, in the botanical sense 107
fur animals 95, 96
gaseous and particulate pollutants 160
Golden frog 101
good ecological potential 128
good ecological status 128
good groundwater chemical status 128
good groundwater status 128
good surface water chemical status 128
good surface water status 128
groundwater 121
habitat 80
harmful effects 152
hazardous waste 164
heat 153
heavily modified water body 121
human beings 83
humane method of killing 104
humans 83
hydrocarbons discharged at sea 158
impact assessment 146
industrial waste water 127
information held by a public authority 89
information held for a public authority 89
in-land water 123
integrated control 113
integration of the environmental dimension 73
internal environmental audit 76
Inuit 92
killing 103
lake 123
land degradation 139
landfill 174
landfill gas 175
landscape 140
Language for Special Purposes 14
language of the law 21
legal definition 31
legal language 21
legal person 84
limit value 157
living organisms 138
long-range transboundary air pollution 133
man 83
marine ecosystem 77
Markhor 101
measures of a environmental nature 73
mercury discharges 158
micro-organisms 153
mineral particles 138
mineral soil 138
national emission ceiling 154
natural environment 71
natural habitats 80
natural landscape 140
natural person 84
noise 153
non-hazardous waste 164
non-living environment 78
operator 90
Orchis mascula, ranched 109
Orchis mascula, wild 109
organic matter 138
organic soil 138
organisms 153
owner (or keeper) 90
ozone precursor substances 134
particulate matter 135
persistent organic pollutants 160
pet animals 95, 96
plant passport 114
plant health 112
plant products 109
plant protection 111
plant protection products 111
plant tissue cultures 107
plants 106
PM10 135
pollutant emission 159
pollutants from diesel engines 160
pollution 159, 161

population 99
preparations 153, 166
protective measures 181
public authority 87
pups of harp and hooded seals 102
reclamation / regeneration 171
recovery 168
recycling 169
recycling / reclamation 171
regeneration of waste oils 170
re-use 167
rhizomes 107
river 123
salmonid waters 128
sandy loam 138
seal pups 102
seeds 107
significant adverse impacts 147
*skins of whitecoat pups of harp seals and
of pups of hooded seals (blue-backs)*
102
soil 137
soil degradation 139
*soil degradation caused by human
activities* 139
South-east Philippine spitting cobra 101
species 99
species of wild fauna and flora 108
specimen 99
*Strategic Environmental Assessment
(SEA)* 146
substances 153, 166
surface fresh water 124
surface water 121
*surface water intended for the abstraction
of drinking water* 125
sustainable development 176, 177
sustainable forest management 178
sustainable transport 178
sustainable use 178
sustainable use of the river Danube 178
system of ecopoints 76
the polluter-pays principle 160
the public 85
the public concerned 86
transboundary watercourses 123
transitional waters 123

treatment 172, 173
tubers 107
urban waste water 127
vegetables 107
vibrations 153
vulnerable marine ecosystem 77, 79
waste 163
waste holder 90
waste management 167
waste oils 166
waste producer 90
water 118, 138
water abstraction 124
water body 119
water intended for human consumption
125
water services 124
water use 124

Гръцки термини

αβιοτικό περιβάλλον 78
αειφόρες μεταφορές 178
αειφόρος ανάπτυξη 177
αειφόρος δασική διαχείριση 178
αέρας 131, 138
αέρας του περιβάλλοντος 132
αέρια χώρου ταφής 175
αέριοι και σωματιδιακοί ρύποι 160
Αιξ η ελικόκερω 101
αιτών 90
ακίνδυνα απόβλητα 164
αναγέννηση απόβλητων ορυκτελαίων 170
ανάκτηση 168
ανάκτηση / αποκατάσταση 171
ανακύκλωση 169
ανακύκλωση / ανάκτηση 171
ανθρώπινα όντα 83
άνθρωποι 83
ανόργανα συστατικά 138
ανόργανο έδαφος 138
ανόργανο στρώμα 138
άντληση ύδατος 124
*αξιολογήση (εκτίμηση) περιβαλλοντικών
επιπτώσεων (ΑΠΕ)* 145
αξιολόγηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων
146

απερήμωση, υποβάθμιση των γαιών και ξηρασία 139	εκτίμηση του αντίκτυπου 146
απόβλητα 163	εκτρεφόμενα ζώα 96
απόβλητα έλαια 166	έκχυση υδρογονανθράκων στη θάλασσα 158
απορρίψεις καδμίου 158	Ελαφόχοιρος <i>Buru</i> 101
απορρίψεις υδραργύρου 158	έμβιοι οργανισμοί 138
απόρριψη 158	έμμονοι οργανικοί ρύποι 160
αρμόδια αρχή 87	έμπορος 90
αρμόδιος 87	ενδιαφερόμενο κοινό 86
ΑΣ10 135	ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης 73
αστικά λύματα 127	επαναχρησιμοποίηση 167
ατμοσφαιρική ρύπανση 133	επεξεργασία 172, 173
ατμοσφαιρικός αέρας 131, 132	επιβλαβείς επιδράσεις 152
αυτοσυντηρούμενη χρησιμοποίηση 178	επικίνδυνα απόβλητα 164
βιοαπο(ικο)δόμηση 165	επικίνδυνες ουσίες ή παρασκευάσματα 166
βιοαποικοδομησιμότητα 165	επιφανειακά ύδατα 121
βιολογικά απόβλητα 164	εσωτερικά ύδατα 123
βιομηχανικά λύματα 127	ευπαθές θαλάσσιο οικοσύστημα 77, 79
βιώσιμη ανάπτυξη 177	ευτροφισμός 162
βιώσιμη χρήση του Δούναβη 178	ζημία 149
βολβοί 107	ζώα που ζουν στο φυσικό περιβάλλον 95
γλυκά επιφανειακά ύδατα 124	ζώα που προορίζονται να συμμετάσχουν σε αγώνες, επιδείξεις, πολιτιστικές ή αθλητικές εκδηλώσεις ή δραστηριότητες 95
γλυκά ύδατα που έχουν ανάγκη προστασίας ή βελτιώσεως 125	ζώα στα εκτροφεία 95
γυνοφόρα ζώα 95, 96	ζώα συντροφιάς 95, 96
δείγμα 99	ζώο 94
δέρματα νεογνών της γροιλανδικής φώκιας («λευκότριχα») και νεογνών λοφοφόρου φώκιας («κυνότριχα») 102	θαλάσσιο οικοσύστημα 77
δημόσια αρχή 87	θανάτωση 103
διάβρωση του εδάφους 139	θανάτωση με μη βάνανσο τρόπο 104
διάβρωση των γαιών 139	θερμότητα 153
διάθεση 172	θόρυβος 153
διαμεθωριακή ρύπανση της ατμόσφαιρας σε μεγάλη απόσταση 133	ιδιαίτερος δυσμενείς συνέπειες 147
διασυνοριακά υδατορεύματα 123	ιδιαίτερος τροποποιημένο υδατικό σύστημα 121
διαχείριση αποβλήτων 167	καθένας 85
δίκαιο του περιβάλλοντος 72	καλή κατάσταση επιφανειακών υδάτων 128
δομημένο τοπίο 140	καλή κατάσταση υπόγειων υδάτων 128
έδαφος 137	καλή μεταχείριση των ζώων 103
εθνικό ανώτατο όριο εκπομπής 154	καλή οικολογική κατάσταση 128
είδη άγριας πανίδας και χλωρίδας 108	καλή χημική κατάσταση επιφανειακών υδάτων 128
ειδική γλώσσα 15	καλή χημική κατάσταση υπόγειων υδάτων 128
είδος 99	
εκπομπή 152	
εκτίμηση επιπτώσεων 146	
εκτίμηση περιβαλλοντικών επιπτώσεων 146	

- καλλιέργεια 128
 καλλιέργειες φυτικών ιστών 107
 καλό οικολογικό δυναμικό 128
 καρποί — με τη βοτανική έννοια 107
 κάτοχος αποβλήτων 90
 κλάδοι με φύλλωμα 107
 κοινή στρατηγική 181
 κοινό 85
 Κοινοτικό σύστημα οικολογικής διαχείρισης
 και οικολογικού ελέγχου (EMAS) 182
 κομμένα άνθη 107
 κομμένα δένδρα με φύλλωμα 107
 κόνδυλοι 107
 κραδασμοί 153
 κύριος ή κάτοχος 90
 λαχανικά 107
 λίμνη 123
 μεσίτης 90
 μεταβατικά ύδατα 123
 μέτρα περιβαλλοντικού χαρακτήρα 73
 μέτρα προστασίας 181
 μικροοργανισμοί 153
 μολύνοντα αέρια 160
 νεογνά γροιλανδικής και λοφοφόρου
 φώκιας 102
 νεογνά φώκιας 102
 νερό 118, 138
 νερό που προορίζεται για ανθρώπινη
 κατανάλωση 125
 νομική γλώσσα 23
 νομικός ορισμός 31
 νομικό πρόσωπο 84
 ο ρυπαίνων πληρώνει 160
 οικιακά λύματα 127
 Οικολογικός σχεδιασμός (Ecodesign) 76,
 186
 οικοσύστημα 77
 οικότοπος 80
 ολοκληρωμένη καταπολέμηση 113
 οργανικά συστατικά 138
 οργανικών έδαφος 138
 οργανισμοί 153
 οριακές τιμές εκπομπής 157
 οριακή τιμή 157
 όριο συναγεμμού 154
 ουσίες 153, 166
 παραγωγός αποβλήτων 90
 παράκτια ύδατα 119, 123
 παρασκευάσματα 153, 166
 πειραματόζωα 96
 πειραματόζωα ή τα ζώα εργαστηριακών
 δοκιμών 95
 περιβάλλον 69
 περιβαλλοντικές επιπτώσεις 143
 περιβαλλοντική ευθύνη 73
 περιβαλλοντική ζημία 73, 149
 περιβαλλοντική πολιτική 181
 περιβαλλοντικό δίκαιο 72
 περιβαλλοντικό πρόγραμμα 200
 περιβαλλοντικός έλεγχος 76
 περιβαλλοντικός πρόσφυγας 76
 περιβαλλοντικός σκοπός 181
 περιβαλλοντικός στόχος 181
 πηλώδες έδαφος 138
 πλαίσιο προγραμμάτων 181
 πληθυσμός 99
 πληροφορίες που κατέχει δημόσια αρχή
 89
 πληροφορίες που κατέχονται για
 λογαριασμό δημόσιας αρχής 89
 ποιοτικό πρότυπο περιβάλλοντος 181
 πόσιμο νερό 119
 ποταμός 123
 πρόδρομες ουσίες του όζοντος 134
 ριζώματα 107
 ρύπανση 159, 161
 ρυπογόνες εκπομπές 159
 σπόροι 107
 Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση
 (ΣΠΕ) 146
 σύστημα εμπορίας των δικαιωμάτων 181
 σύστημα επιφανειακών υδάτων 121, 122
 σύστημα οικοσημείων 76
 σύστημα υδάτων 119
 σύστημα υπόγειων υδάτων 121
 Συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης
 182
 σχέδιο δράσης 182
 σωματίδια 135
 τεχνητό υδατικό σύστημα 121
 τοπίο 140
 υγεία των φυτών 112
 ύδατα επιφάνειας που προορίζονται για την
 παραγωγή ποσίου ύδατος 125

- ύδατα κολυμβήσεως* 126
ύδατα κυπρινιδών 128
ύδατα σαλμονιδών 128
υδατικό σύστημα 119
υπηρεσίες ύδατος 124
υποβάθμιση του εδάφους που οφείλεται στις ανθρώπινες δραστηριότητες 139
υπόγεια ύδατα 119, 121
φορέας 90
φυσικό περιβάλλον 71
φυσικό πρόσωπο 84
φυσικό τοπίο 140
φυσικοί οικοτόποι 80
φυτά 106
φυτικά προϊόντα 109
φυτο-φαρμακευτικά 111
φυτοφαρμακευτικά προϊόντα 111
φυτοϋγειονομικό διαβατήριο 114
χρηματοδοτικό μέσο για το περιβάλλον 181
χρήση ύδατος 124
Χρυσοβάτραχος 101
χώρος υγειονομικής ταφής 174
Orchis mascula, καλλιέργεια 109
Orchis mascula, φυσικό περιβάλλον 109
- Полски термини**
- Babirusa* 101
biodegradacja 165
biodegradowalność 165
bioodpady 164
broker 90
bulwocebunki 107
bulwy 107
cebunki 107
cel środowiskowy 181
cieki transgraniczne 123
ciepło 153
cząstki mineralne 138
część wód 119
część wód podziemnych 121
część wód powierzchniowych 121, 122
człowiek 83
dealer 90
definicja legalna 31
degradacja gleby 139
degradacja gleby powodowana działalnością człowieka 139
dobrostan zwierząt 103
dobry potencjał ekologiczny 128
dobry stan chemiczny wód podziemnych 128
dobry stan chemiczny wód powierzchniowych 128
dobry stan ekologiczny 128
dobry stan wód podziemnych 128
dobry stan wód powierzchniowych 128
dopuszczalne wartości emisji 157
drzewa ścięte z zachowanym listowiem 107
Ekoprojekt 76
ekosystem 77
ekosystem morski 77
emisja 152
emisje zanieczyszczeń 159
Eskimos 92
eutrofizacja 162
gałęzie z liśćmi drzewa ścięte z zachowanym listowiem 107
gatunek 99
gatunki dzikiej fauny i flory 108
gaz składowiskowy 175
gleba 137
gleba mineralna 138
gleba organiczna 138
gleba piaszczysto-gliniasta 138
gospodarka odpadami 167
hałas 153
humanitarny sposób uśmiercania 104
informacje przeznaczone dla organu władzy publicznej 89
informacje znajdujące się w posiadaniu organu władzy publicznej 89
instrument finansowy na rzecz środowiska 181
integracja wymiaru środowiskowego 73
istotny niekorzystny wpływ 147
istoty ludzkie 83
jednolita część wód 119
jezioro 123
język prawniczy 21
język prawny 21
język specjalistyczny 15, 16

- każdy* 85
kłącza 107
korzystanie z wód 124
Koza śruboroga, markur 101
krajobraz 140
krajobraz naturalny 140
krajobraz zabudowany 140
krajowy poziom emisji 154
kwiaty cięte 107
Lis Darwina 101
ludzie 83
materia organiczna 138
mikroorganizmy 153
nasiona 107
norma jakości środowiska 181
obróbka 173
ocena oddziaływania na środowisko (OOŚ) 145
ocena skutków 146
ocena skutków regulacji 146
ocena wpływu na środowisko 146
ochrona roślin 111
oddziaływanie na środowisko 143
odpad inny niż niebezpieczny 164
odpad niebędący niebezpiecznym 164
odpady 163
odpady niebezpieczne 164
odpowiedzialność za środowisko 73
odzysk 168
odzysk / regeneracja 171
okaz 99
oleje odpadowe 166
operator 90
Orchis mascula, działalność ranczerska 109
Orchis mascula, dzikie 109
Orchis mascula, środowisko naturalne 109
Orchis mascula, uprawne 109
organ władzy publicznej 87
organ właściwy 87
organizmy 153
organizmy żywe 138
osoba kompetentna 87
otaczające powietrze 132
owoce, w sensie botanicznym 107
„paszport” roślin 114
plan działania 181
PM10 135
pobór wód 124
polityka środowiskowa 181
ponowne użycie 167
populacja 99
posiadacz odpadów 90
powietrze 131, 138
prawo ochrony środowiska 72
prawo środowiskowe 72
prekursory ozonu 134
preparaty 153, 166
produkty roślinne 109
program środowiskowy 181
próg alarmowy 154
przetwarzanie 172
pustynnienie, degradacja gleby i susze 139
pył zawieszony 135
ramy programowe 181
recykling 169
recykling / odzysk 171
regeneracja olejów odpadowych 170
roślinne hodowle tkankowe 107
rośliny 106
rzeka 123
siedliska przyrodnicze 80
siedlisko 80
silnie zmieniona część wód 121
składowisko odpadów 174
skóry szczeniąt foczycich gatunku „harp” (whitecoat) i gatunku „hooded” (bluebacks) 102
słodkie wody powierzchniowe 124
społeczność 85
Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko (SEA) 146
substancje 153, 166
system ekopunktów 76
substancje lub preparaty niebezpieczne 166
System eko-zarządzania i audytu środowiskowego we Wspólnocie (EMAS) 182
System ekozarządzania i audytu we Wspólnocie, zwany dalej „EMAS” 182
system handlu przydziałami 181

- systemy zarządzania środowiskiem* 182
Systemy zarządzania środowiskowego 182
szczenięta focze 102
szczenięta focze gatunku „harp” (foka grenlandzka) i gatunku „hooded” (kapturzik) 102
szkoda 149
szkodliwe skutki 152
szkody wyrządzone środowisku naturalnemu 73, 149
sztuczna część wód 121
ścieki bytowe 127
ścieki komunalne 127
ścieki przemysłowe 127
środki o charakterze środowiskowym 73
środki ochronne 181
środki ochrony roślin 111
środowisko 69
środowisko naturalne 71
środowisko nieożywione 78
transgraniczne zanieczyszczanie powietrza na dalekie odległości 133
trwała gospodarka lasami 178
trwale użytkowanie Dunaju 178
trwale zanieczyszczenia organiczne 160
trwały rozwój 177
uchodźca ekologiczny 76
unieszkodliwianie 172
usługi wodne 124
uśmiercanie 103
wartość dopuszczalna 157
warzywa 107
wewnętrzny audyt środowiskowy 76
wibracje 153
właściciel lub opiekun 90
wnioskodawca 90
woda 118, 138
woda przeznaczona do spożycia przez ludzi 125
woda w kąpieliskach 126
wody karpiove 128
wody lososiowe 128
wody podziemne 121
wody powierzchniowe 121
wody powierzchniowe przeznaczone do pozyskiwania wody pitnej 125
wody przejściowe 123
wody przybrzeżne 123
wody słodkie wymagające ochrony lub poprawy 125
wody śródlądowe 123
wrażliwy ekosystem morski 77, 79
wspólna strategia 181
wytwórca odpadów 90
zadanie środowiskowe 181
zainteresowana społeczność 86
zanieczyszczający płaci 160
zanieczyszczanie 159, 161
zanieczyszczenia gazowe i pyłowe 160
zanieczyszczenia z silników Diesla 160
zanieczyszczenie atmosferyczne 133
zanieczyszczenie powietrza 133
zdrowie roślin 112
zintegrowana ochrona 113
zrównoważone użytkowanie 178
zrównoważony rozwój 177
zrównoważony transport 178
zrzut 158
zrzut węglowodorów do morza 158
zrzuty kadmu 158
zrzuty rtęci 158
zwierzęta używane w zawodach, przedstawieniach, wydarzeniach kulturalnych i zawodach sportowych 95
zwierzę 94
zwierzęta domowe 95, 96
zwierzęta doświadczalne 96
zwierzęta futerkowe 95, 96
zwierzęta hodowlane 95, 96
zwierzęta używane w laboratoriach i do eksperymentów 95
zwierzęta żyjące na wolności 95
- Български термини**
алармен праг 154
атмосферен въздух 131, 132
атмосферно замърсяване 133
Бабирус 101
биологични отпадъци 164
биоразградимост 165
биохимично разграждане (биодegradация) 165

- битови отпадъчни води 127
 брокер 90
 вещества 153, 166
 вибрации 153
 вид 99, 108
 видове от дивата фауна и флора 108
 Виторог козел 101
 вода 118, 138
 вода, използвана за употреба от човека 125
 воден обект 119
 води за къпане 126
 води за пъстървови риби 128
 води за шаранови риби 128
 водни услуги 124
 водно тяло 119
 водоползване 124
 водочерпене 124
 вредни въздействия 152
 всеки 85
 въздействие върху околната среда 143
 въздух 131, 138
 възстановяване / регенериране 171
 вътрешен екологичен одит 76
 вътрешнотериториални води 123
 газове от депа 175
 газообразни и прахообразни замърсители 160
 градски отпадъчни води 127
 грудки 107
 Дарвинова лисица 101
 деградация на земята 139
 деградация на почвата, причинена от човешка дейност 139
 деградация на почвите 139
 депа 174
 добро екологично състояние 128
 добро състояние на повърхностните води 128
 добро състояние на подземните води 128
 добро химично състояние на повърхностните води 128
 добро химично състояние на подземните води 128
 добър екологичен потенциал 128
 домашни любимци 95, 96
 езеро 123
 екземпляр 99, 108
 екодизайн 76
 екологичен бежанец 76
 екологичен мигрант 76
 екологична задача 181
 екологична отговорност 73
 екологична оценка 146
 Екологична оценка на планове и програми (ЕО) 146
 екологична програма 181
 екологична цел 181
 екологични щети 73, 149
 екологично право 72
 екосистема 77
 емисия 152
 естествени местообитания 80
 евтрофизация 162
 живи организми 138
 животни, живеещи на свобода 95
 животни, които ще се използват за състезания, различни видове шоу, културни или спортни прояви или дейности 95
 животни, отглеждани за добив на кожа 95, 96
 животни, отглеждани за селскостопански цели 95
 животни, отглеждани с експериментална или лабораторна цел 95
 животно 94
 заинтересована общественост 86
 замърсителят плаща 160
 замърсяване 159, 161
 замърсяване на въздуха 133
 замърсяващи вещества от дизелови двигатели 160
 замърсяващи емисии 159
 застроен ландшафт 140
 заустване на въглеводороди в морето 158
 зауствания на живак 158
 зауствания на кадмий 158
 защитни мерки 181
 заявител 90
 зеленчуци 107
 Златна жаба 101

- значителни неблагоприятни въздействия* 147
изкуствен воден обект 121
изпускане 158
интегрирана растителна защита 113
интегриране на екологичното измерение 73
инуити 92
информация, съхранявана за нуждите на публична власт 89
информация, съхранявана от публична власт 89
клони с листа 107
клубени 107
кожи от малки гренландски тюленчета с бяла козина и от малки качулати тюленчета (синьогърби) 102
компетентен орган 87
компетентно лице 87
коренища 107
крайбрежни води 123
ландшафт 140
луковици 107
Мадагаскароамерикански странично-шийни костенурки 101
малките на гренландските и качулатите тюлени 102
мерки от екологичен характер 73
местообитание 80
микроорганизми 153
минерална почва 138
минерални частици 138
морска екосистема 77
национален таван за емисии 154
нежива околна среда 78
неопасни отпадъци 164
норми за допустими емисии 157
обезвреждане 172
обща стратегия 181
общественост 85
околен въздух 132
околна среда 69
опасни вещества и препарати 166
опасни отпадъци 164
оператор 90
опитни животни 96
оползотворяване 168
опустиняване, деградация на земята и сушите 139
организми 153
органична материя 138
органична почва 138
отглеждани животни 96
отпадък 163
отработени масла 166
отрязани дървета със запазена листна маса 107
оценка на въздействието върху околната среда (ОВОС) 145
оценки на въздействието 146
песъчливо-глинеста почва 138
план за действие 181
плодове, в ботаническия смисъл на думата 107
повторна употреба 167
повърхностен воден обект 121, 122
повърхностни води 121
повърхностни води, предназначени за производство на питейна вода 125
повърхностни пресни води 124
подземен воден обект 121
подземни води 121
политика в областта на околната среда 181
популация 99, 108
почва 137
правен език 21
правно определение (легална дефиниция) 31
право на околната среда 72
прахови частици 135
пределно допустима стойност 157
прекурсори на озона 134
препарати 153, 166
преработване 173
преходни води 123
природен ландшафт 140
природна среда 71
притежател на отпадъци 90
причинител на отпадъци 90
продукти за растителна защита 111
промишлени отпадъчни води 127

публична власт	87	тъканни култури	107
ПЧИО	135	търговец	90
рамка от програми	181	тюленчета	102
растения	106	умъртвяване	103
растителна защита	111, 112	управление на отпадъците	167
растителни продукти	109	устойчив транспорт	178
регенериране на отработени масла	170	устойчиви органични замърсители	160
река	123	устойчиво използване	178
рециклиране	169	устойчиво използване на река Дунав	178
рециклиране / възстановяване	171	устойчиво развитие	176, 177
рязани цветове	107	устойчиво управление на горите	178
семена	107	уязвима морска екосистема	77, 78
силно модифициран воден обект	121	физическо лице	84
система за екоточки	76	финансов инструмент за околната среда	181
Системи за управление по околна среда	182	фитосанитарен / растителен паспорт	114
сладки води, които се нуждаят от опазване или подобряване	125	хората	83
собственик или гледач	90	хуманен метод на умъртвяване	104
специализиран език	14, 16	хуманно отношение към животните	103
стандарт за качество на околната среда	181	човекът	83
схема за търговия с квоти	181	човешки същества	83
Схема на Общността за управление и одит на околната среда (СУООС)	182	шумове	153
Схема на Общността за управление по околна среда и одит (EMAS)	182	цвети	149
топлинни лъчения	153	Южнофилипинска плюеща кобра	101
трансгранични водни течения	123	юридическо лице	84
трансгранично замърсяване на въздуха на далечни разстояния	133	<i>Orchis mascula</i> , диви	109
третиране	172	<i>Orchis mascula</i> , отглеждани във ферма (ранчо)	109
		<i>Orchis mascula</i> , дивородени екземпляри, отгледани във ферма	109

Terminologia Unii Europejskiej Konfrontacja bułgarskiej, greckiej, polskiej i angielskiej terminologii w zakresie prawa środowiska

Streszczenie

Monografia stanowi próbę spenetrowania aktualnego stanu terminologii, używanej w aktach prawnych UE. Badania zostały oparte na materiale z wybranej dziedziny, a mianowicie środowiska, w czterech wersjach językowych prawa UE, to jest w języku bułgarskim, greckim, polskim i angielskim. Taka kolejność języków w tytule wiąże się z wyborem bułgarszczyzny jako języka ojczystego autorki na metafizyczny opis, natomiast język angielski został wymieniony na końcu z uwagi na jego rolę — nie zawsze, ale w wielu sytuacjach — faktycznego tertium comparationis badania konfrontatywnego.

Cele badania to:

- dokonanie charakterystyki obszaru językowego o wysokim prestiżu społecznym (z przyczyn ekstralingwistycznych i ze względu na powiązania z naukowością, która jest wartością współczesnego świata); ten obszar języka uznaje się za istotny element rozwoju cywilizacyjnego;
- konfrontacja sposobów wyrażania terminologicznego (oznaczania za pomocą terminów) bazowych pojęć (konceptów) wybranej dziedziny tematycznej (w tym przypadku *środowisko*);
- zaprezentowanie w sposób usystematyzowany różnorodnych danych dotyczących zakresłonego aktualnie tematu; taka prezentacja przyczyni się do poszerzenia wiedzy co do świadomości w zakresie informowania w kwestiach terminologicznych oraz wymiany doświadczeń w tym zakresie na poziomie międzynarodowym;
- sformułowanie wniosków o charakterze ogólnoteoretycznym odnośnie do aktualnych tendencji we współczesnych europejskich językach specjalistycznych (dalej JS) na podstawie spenetrowanych danych językowych z zakresu terminologii.

Jednym z dodatkowych celów monografii jest także popularyzacja osiągnięć naukowych „mniejszych” narodów, które nie zawsze są zadowalająco dostrzegane na forum europejskim i szerszym.

Osiągnięcie zamierzonych celów badawczych wymagało od autorki uwzględnienie rozległej literatury przedmiotu z co najmniej takich dziedzin jak: terminoznawstwo, leksykologia, prawo, integracja europejska, ekologia (i inne). Takie podłoże teoretyczne nadaje pracy charakter interdyscyplinarny. Pomimo koniecznej interdyscyplinarności pozostaje ono badaniem przede wszystkim lingwistycznym, gdyż jego aparat teoretyczno-metodologiczny opiera się na sprawdzonych, tradycyjnych założeniach leksykologii, terminoznawstwa, lingwistyki konfrontatywnej i stosowanej oraz translologii.

Zadania pracy (zależne od postawionych celów), które zdeterminowały wybory metodologiczne to:

- zbadanie kontekstu ekstralingwistycznego, zapoznanie się ze źródłami prawa UE;
- wybór reprezentatywnego pola tematycznego;
- dobór zestawu koniecznych i wystarczających pojęć specjalistycznych (konceptów), których terminologiczne wyrażenie zostało przebadane w aspekcie porównawczym;
- ekscerpcja i analiza konfrontatywna odpowiedniego materiału terminologicznego na materiale czterech wymienionych wcześniej języków.

Kierunek badań nad terminologia unijną został określony przez szeroki kontekst lingwistyczny i ekstralingwistyczny; badanie jest osadzone w interdyscyplinarnej problematyce, łączy

bowiem w sobie różnorodne koncepcje lingwistyczne, gdyż penetrowana materia językowa wymagała takiego właśnie oglądu. Ten szerszy kontekst, w którym musiała zostać osadzona część analityczna pracy, dotyczy:

- istoty i cech JS; charakterystyk języka prawa (jako JS i istniejącego wobec niego dychotomicznego wyobrażenia o nim (język prawny i prawniczy);
- języka prawa UE jako rodzaju języka prawnego (specjalistycznego);
- istoty i cech terminologii jako trzonu JS, a w szczególności terminologii języka prawnego;
- internacjonalizacji i europeizacji terminologii jako tendencji rozwojowych w obrębie JS.

Wymienione problemy lingwistyczne mają bezpośredni związek z czynnikami ekstralingwistycznymi, takimi jak:

- harmonizacja prawa UE; wielojęzyczność UE oraz status prawny i faktyczny języków krajów członkowskich UE;
- integracja europejska i przyswojenie prawa UE przez kraje nowoprzyjęte;
- przekład prawa unijnego — jawny i niejawny;
- rola czynników subiektywnych (instytucjonalnych i ludzkich (np. tłumaczy, ekspertów, ministerstw, NGO itp.) w procesie tworzenia terminologii unijnej.

W pierwszym teoretycznym rozdziale monografii został zaprezentowany teoretyczny model badania, którego podstawowe tezy wymienione są poniżej:

- Prawo unijne formułowane jest w JS.
- JS UE jest językiem prawnym.
- Terminologia jest trzonem każdego JS, w tym języka prawnego UE.
- Termin jest jednostką językową, zdefiniowaną w tekście specjalistycznym, oznacza pojęcie specjalistyczne, ma ograniczony zasięg użycia, charakteryzuje się systemowością, konwencjonalnością, niezależnością od kontekstu oraz neutralnością ekspresywną.
- Termin uznaje się za należący do języka prawnego UE, jeśli został zdefiniowany (posiada definicję legalną) w akcie prawnym UE.
- We wszystkich wersjach językowych prawa unijnego używane są identyczne ekwiwalentne terminy, zdefiniowane w aktach prawnych UE za pomocą identycznych definicji legalnych.
- Definicyjność terminów uznaje się za kryterium rozróżniania terminów od nieterminów. Identyczna definicja prawna sformułowana w różnych wersjach językowych harmonizowanego prawa w obrębie UE jest podstawą konfrontacji terminów (tertium comparationis) w kilku językach. Poddanie analizie dwóch języków słowiańskich — bułgarskiego i polskiego oraz niesłowiańskich, należących do odmiennych grup językowych (i z różną tradycją normatywną) — greckiego i angielskiego pozwala na obserwację procesów internacjonalizacji w terminologii; internacjonalizacja rozumiana jest za bułgarską badaczką M. Popową (ПОПОВА, 2002) jako kształtowanie się wspólnego zasobu analogicznych pod względem formy i znaczenia jednostek, rozpowszechnionych w co najmniej trzech językach, z których przynajmniej dwa należą do różnych rodzin językowych.
- Prawo środowiska UE jest aktualną i bardzo dynamiczną dziedziną o charakterze interdyscyplinarnym i ponadnarodowym, co pozwala uznać jej terminologię za reprezentatywną co do stanu i rozwoju terminologii UE w całości.
- Treść pojęcia 'środowisko' obejmuje takie elementy jak; człowiek, flora i fauna, gleba, woda, powietrze, klimat i inne.
- JS uznaje się za swoisty miernik rozwoju cywilizacyjnego społeczeństwa, świadczący o poziomie wiedzy, o uznawanych wartościach, priorytetach i stosunku do otaczającego świata, a co za tym idzie — do innych narodów, kultur oraz języków. Stan i rozwój JS świadczy także o zdolności języków narodowych do wyrażania pojęć specjalistycznych w określonych (nowych) warunkach ekonomicznych, politycznych i społecznych.

Drugi rozdział monografii poświęcony jest właściwej analizie materiału terminologicznego, która została poprzedzona prezentacją wyborów metodologicznych. Za bazowe koncepty, które zostały poddane szczegółowej analizie, uznano: SRODOWISKO, CZŁOWIEK, ZWIERZĘTA, ROSLINY, WODA, POWIETRZE, ZIEMIA/ GLEBA, WPLYW (na środowisko). Izolowa-

nie konceptów opiera się na własnych obserwacjach autorki, a nie na przyjętym w prawie UE podziale tematycznym. Omówione zostały w nim także procedury robocze dotyczące ekscerpacji materiału terminologicznego.

Szczegółowo zostały przedstawione metody badania konfrontatywnego, które opierają się na ogólnie przyjętym algorytmie, a mianowicie:

- stwierdzenie porównywalności obiektów na podstawie przyjęcia tertium comparationis (kryterium porównywalności);
- potwierdzenie podobieństw i różnic badanych obiektów;
- sformułowane na ich podstawie wniosków co do tendencji rozwojowych w zakresie obserwowanych zjawisk.

Szczegółowe procedury komparatystyczne, pozwalające na stwierdzenie podobieństw i różnic obejmują następujące parametry: źródło terminu, forma zewnętrzna terminu, forma wewnętrzna terminu. Każdy z tych parametrów został omówiony szczegółowo.

Rezultaty analizy poszczególnych konceptów zostały przedstawione w postaci autonomicznych i jednolicie co do struktury zbudowanych części, z myślą o tym, aby ich lektura mogła być także niezależna. Wybrano opisowy sposób przedstawienia analizy przed *stricte* sformalizowanym, a to z uwagi na: lepszą czytelność, na niemożność sformalizowania danych różnego rodzaju i porządku, a także w przekonaniu, że podejście sformalizowane pozostawiłoby bez uwagi istotne subiektywne aspekty terminologicznej nominacji, np. nacechowanie wartościujące niektórych jednostek.

Analizą objęto ponad 800 jednostek terminologicznych w czterech badanych językach (prezentuje się je w kolejności wg „stażu” języka jako unijnego: angielski, grecki, polski i bułgarski). Wszystkie zanalizowane jednostki przytaczane są wraz z numerem CELEX, który wskazuje na akt prawny UE, z którego zostały wyekscerpowane.

Monografię kończą wnioski. Najważniejsze z nich to:

- *Parametr źródło terminu*: przeważająca część terminów w każdym z języków jest pochodzenia rodzimego. Najczęściej terminy angielskie są neosemantyzmami, natomiast w pozostałych językach jako wtórnych terminologicznie stanowią je zapożyczenia przekładowe (kalki), z których najliczniejsze są kalki frazeologiczne. Analogiczne jednostki terminologiczne w czterech językach należy uznać za europeizmy lub internacjonalizmy (sensu largo) na podstawie semantycznej i/ lub formalnej zbieżności w czterech językach, z których trzy nie są genetycznie powiązane. Bazowe koncepty z dziedziny ochrony środowiska, które są pojęciami elementarnymi (uniwersalnymi) i funkcjonują w najważniejszych fragmentach językowego obrazu świata, oznaczane są za pomocą starych rodzimych wyrazów. Tutaj regularnie nie odnotowuje się zbieżności formalnej (materialnej) w badanych językach, z wyjątkiem dwóch spokrewnionych językach słowiańskich — bułgarskiego i polskiego. Ustawodawca europejski fiksuje stare wyrazy (np. *rzeka*, *powietrze*, *zwierzę* itp.) jako terminy i przypisuje im nowe znaczenie terminologiczne, które staje się wspólnym (wystandaryzowanym) dla wszystkich wersji językowych zharmonizowanego prawa unijnego. Zwraca uwagę stosunkowo niewielki udział internacjonalizmów materialnych, co tłumaczy się nastawieniem nominatorów do zachowania oblicza etnicznego danej terminologii w warunkach europejskiego multilingwizmu. Postawy purystyczne wyrażone są najmocniej w terminologii greckiej. Wspólną cechą czterech wersji językowych terminologii unijnej jest jawność antropocentryzmu jako punktu widzenia w stosunku do otaczającego świata.
- *Parametr forma zewnętrzna*: Dominujący typ strukturalny wśród zbadanych terminów we wszystkich językach to dwukomponentowe związki wyrazowe, których głównym członem jest rzeczownik, podrzędnym — przymiotnik i jest to podstawowa prawidłowość. Częściej w angielskim, niż w pozostałych językach, członem podrzędnym (atrybutywnym) jest rzeczownik. Przyczyną tej różnicy może być, zarówno wyższa produktywność konwersji (zerowej derywacji, transpozycji) we współczesnej angielszczyźnie, jak i szczególnie rozwinięta derywacja afiksalna w językach słowiańskich, jako ich właściwość typologiczna. Kolejna cecha

to widoczna jednolitość kategoryjna w terminologii — jednostki substancywne powszechnie uznaje się za najbardziej odpowiednie formy dla terminu.

- *Parametr forma wewnętrzna*: Jako podstawa nominacji terminologicznej posłużyły najczęściej istotne cechy semantyczne obecne w znaczeniu terminu (w jego definicji). Analiza wykazała, że istnieje zależność komponentów formy od komponentów znaczenia terminu zarówno w prymarnych (najczęściej) angielskich terminach, jak i w sekundarnych terminach w pozostałych językach. Analiza wykazała analogię znaczących elementów formy terminów (wyrazów i morfemów) pomiędzy czterema językami, a także i to, że odnoszą się one do określonych pojęć lub cech semantycznych. Jest to dowód na istnienie wyraźnej konwergencji w zakresie terminologii, która prowadzi do lepszego wzajemnego porozumiewania się specjalistów, szczególnie wówczas, gdy nie znają oni bardzo dobrze danego języka etnicznego.
- Zostały sformułowane także wnioski odnośnie do podobieństw i różnic z uwagi na typy języka: syntetyczne vs. analityczne; bałkańskie — niebałkańskie; używające łączki — używające innego systemu graficznego (alfabetu).

Istotny wniosek końcowy natury ogólnej dotyczy skali procesów konwergentnych zachodzących we współczesnych językach specjalistycznych zjednoczonej Europy. Stwierdza się *izosemię międzyjęzykową*, podobną do izosemii występującej w językach bałkańskich, czyli niezależną realizację materialną w każdym języku przy tożsamości cech semantycznych, nawiązując w ten sposób do tezy Stanisława Gajdy dotyczącej tendencji powstania współcześnie europejskiej ligi językowej (GAJDA, 2008).

Podsumowując: badanie dotyczyło obszaru intensywnych procesów konwergentnych, prowadzących do izosemii międzyjęzykowej, która jest nie tyle efektem językowej interferencji, co efektem unifikacyjnego wpływu angielszczyzny (jako języka o wysokim prestiżu we współczesnym świecie) na każdy z badanych języków.

Oryginalna, autorska część pracy zawiera się w:

- syntezy i systematyzacji wiedzy z różnych dziedzin na wybrany temat;
- konfrontacji czterech języków w rzadkiej (unikalnej) konfiguracji;
- analizie reprezentatywnego korpusu terminów z określonej dziedziny oraz jej aspekcie stosowanym;
- lingwistyczno-historycznej wartości badań, gdyby okazało się, że JS UE jest kolejną odrzuconą „nowomową” — to została zbadana zdolność (potencjał) wybranych wspólnot językowych oraz systemów językowych w zakresie tworzenia języków specjalistycznych (subsystemów językowych) w konkretnych celach i dla potrzeb cywilizacyjnych w określonym momencie historycznym.

Comparative Terminology of the EU Acquis

Comparative Analysis of Bulgarian, Greek, Polish and English Terminology in the Field of Environmental Law

Summary

The monograph constitutes an attempt to study the current terminology used in EU legal acts. The research is based on relevant data from the field of environmental protection in four language versions of the EU acquis: Bulgarian, Greek, Polish and English.

The aims of the research are the following:

- to characterize a linguistic area of high social prestige (triggered by extralinguistic factors and its scientific context valued by the contemporary world), indicative of the advancement of civilization;
- to study in a comparative plan the terminology coined for the basic notions (concepts) of the selected thematic field (i.e. environmental protection);
- to present in a systematic way diverse data concerning a particular current topic in order to raise awareness about the process of terminology development and international exchange of terminology in the relevant field;
- to draw general theoretical conclusions on trends of development in contemporary European languages for specific purposes (hereinafter LSP) based on cited linguistic terminology data.

One of the secondary goals of this monograph is to raise awareness of scientific achievements originating in “smaller” nations, which may remain unnoticed in the European, let alone wider, fora.

To achieve the research goals set, the author deemed it necessary to address thematic fields such as: the theory of terminology, lexicography, law, European integration, environmental protection etc., thus rendering the present study interdisciplinary. However, the primary focus of the study is on the linguistic analysis, since its theoretical and methodological apparatuses are grounded in the well-established theses of lexicography, theory of terminology, comparative and applied linguistics, as well as translation studies.

The objectives of the monograph (dependent on the defined goals), which determined the methodological choices made, are as follows: to study the extralinguistic context and EU legal sources; to choose a representative thematic field; to assemble a representative database of relevant specialized notions (concepts) and analyse their term-formation in a comparative plan; to select an appropriate research method linked to the design of an algorithm for language comparison, excerption and a comparative analysis of terminological material.

Our research on the European Acquis terminology has been determined by the wide linguistic and extralinguistic context, referring to:

- the essence and characteristics of LSP; the specific features of the language of law (as an LSP and the existing dichotomic perception of it as the language of law and the language of lawyers;
- the EU language of law as a subtype of legal language and thus LSP;
- the essence and characteristics of terminology as the core of a LSP, especially the legal terminology;
- the internationalization and Europeanization of terminology as developmental trends of LSPs.

The enumerated linguistic issues are directly connected to extralinguistic factors, such as:

- harmonization of the EU law; EU multilingualism;
- European integration and adoption of the EU law by the accession countries;
- translation (overt and covert) of the European Union Acquis;
- the role of subjective factors (institutional as well as human, e.g. translators, experts, ministries, NGOs etc.) in the process of creating the European Union terminology.

The first chapter of the monograph introduces a theoretical model of the research composed of basic theses which can be generalized as follows:

- The European Union law is formulated in a LSP.
- Terminology is the core of each LSP, including the EU legal language.
- A term is a language unit which is defined in a specialized text and is an element of a LSP. A term signifies a specialized notion, has a restricted (professional) scope of use; it is systemic, conventional, context-independent, and expressively-neutral.
- A term is recognized as belonging to the EU legal language if it is defined (has a legal definition) in an EU legal act.
- In all language versions of the European Union law, identical and equivalent terms are used, defined in the EU legal acts by means of identical legal definitions.
- The definitiveness of a term is used as a strict criterion to distinguish between terms and non-terms.
- An identical legal definition worded in the different linguistic versions of the harmonized EU law justifies comparability of the terms between languages.
- Undertaking an analysis of two Slavonic languages – Bulgarian and Polish, and two non-Slavonic ones, belonging to different language groups (and therefore, bound by diverse normative traditions): Greek and English, makes it possible to study processes of terminological internationalization. Internationalization is thus interpreted as the formation of a common pool of proportionate in form and semantics language units, presented in at least three languages, at least two of which belonging to different language groups.
- The EU environmental law is a topical and extremely dynamic field of interdisciplinary and supranational nature, which makes it possible to claim that its terminology is representative of the state and development of the EU terminology as a whole.
- The contents of the term ‘environment’ encompasses such elements as: human being, flora and fauna, soil, water, air, climate, and other.
- LSPs are indicative as to the civilisational stage of development of a social community, hence, studying the EU LSP can contribute to the study of certain aspects of the European civilization.

The second chapter of the monograph is devoted to the analysis proper of the terminological data, which is preceded by the presentation of the methodological choices made. The following basic concepts have been thoroughly analysed: ENVIRONMENT, HUMAN, ANIMALS, PLANTS, WATER, AIR, LAND/SOIL, IMPACT (on the environment). The chapter also discusses the work procedures for excerpting terminological material.

The methods for comparative analysis used, based on standard comparative algorithm are presented as follows: determining the comparability of objects based on assumed *tertium comparationis* (the criterion of comparability); confirming similarities and differences of the studied objects; outlining and defining common features, tracing trends of further development of the phenomena.

Detailed comparative procedures allowing to recognize similarities and differences between the terms used to signify the specialised notions in the four languages, include the following parameters: source of a term, outer form of a term, and inner form of a term. Each of the parameters has been thoroughly discussed.

The outcomes of particular concepts analyses were presented in a form of autonomic and uniformly-structured parts in order to facilitate their individual interpretation. The descriptive way of presenting the results was preferred to a strictly formalized one in order to make the text easier to read; besides, data of different kind and order cannot be presented in a formalized way.

It is also believed that a formalized approach would have left out some crucial aspects of the terminological naming process, for instance the component of evaluation in some of the terminological units.

As many as 800 terminological units in the four studied languages were included in the analysis (presented in the order corresponding to their “seniority” as official languages of the European Union: English, Greek, Polish, and Bulgarian). All analysed units are quoted along with their Celex numbers that indicate the relevant legislative act of the EU from which they are excerpted.

The most important conclusions of the monograph are the following:

- (*The source of a term parameter*): the overwhelming majority of terms in each of the languages have their origin in the native tongue. English terms are most often semantic neologisms, whereas in the other languages being terminologically secondary, they are translated borrowings (calques), among which the most numerous are the phraseological calques. Analogous terminological units that occur in all four languages must be deemed Europeisms or internationalisms (in a wider sense) on the grounds of semantic and/or formal convergence in the four languages, of which three are not genetically connected. Basic concepts from the field of environmental protection, which are elementary (universal) notions co-creating crucial fragments of their respective linguistic world-images, are signified by old native words. On a regular basis there is no formal (material) convergence in the studied languages – except for Bulgarian and Polish. The European legislator fixes old words (e.g. river, air, animal etc.) as terms and assigns new terminological meanings to them which then become common (standardized) for each and every language version of the harmonized European Union law. What demands close attention is a relatively small share of material internationalisms, which can be explained by the aptitude of nominators to preserve the national character of terms in the context of European multilingualism. This tendency is most evident in Greek terminology.
- (*The outer form of a term parameter*) A dominant structural type among the studied terms in all four languages are the two-component terms consisting of a head-noun and a subordinate component/member which is an adjective in Greek, Polish and Bulgarian, and a noun used attributively in English (N+N structures) The noticeable categorical monotony of the terminology is another feature thereof – substantive units are commonly recognized as the most proper form of a term.
- The conclusion that can be drawn as regards *the term inner form* is that essential semantic features present in a meaning (definition) of a term usually serve as a foundation of the terminological naming process. The analysis shows that predominantly there is a dependence of form components on contents components of a given term. In cases of loan translations/calques such a dependency is established both in the primary English term and in its calques in the other languages. The comparative analysis of this parameter shows the relation of the meaningful elements of the terms (words and morphemes) between the four languages, as well as their relation to a given semantic feature of concept. This is yet another proof for the convergence of terminologies. One of the effects of convergence is the unquestionable enhancement of comprehension of stakeholders of LSPs, lacking fluency in the target foreign language.
- Some conclusions were also reached as to similarities and differences according to language type: synthetic vs. analytic; Balkan vs. non-Balkan; using Latin script vs. using other writing system (alphabet).

A crucial general conclusion is related to the scale of convergence processes taking place in contemporary specialized languages of integrated Europe. What is established is the *inter-language iso-semanticity*, very similar to iso-semanticity occurring among the Balkan languages, that is an independent material rendering in each language provided there are identical semantic features, which may be referred to Stanisław Gajda’s conclusion concerning the genesis of European language league (GAJDA, 2008).

In conclusion, the research addresses the area of intensified convergence processes leading to inter-language iso-semanticity, which stems not so much from language interference as from the impact of English (as a language of high social and communicative prestige in the contemporary world) on the remaining languages included in the study.

The original author's contributions can be summed up as follows:

- synthesis and systematization of knowledge stemming from different fields yet relating to the selected topic;
- contrastive analysis of four languages in a rare (unique) configuration;
- practical and applied aspect of the results obtained from the analysis of a large representative corpus of terms from the EU legal field of environmental protection
- (the corpus's) linguistic and historical value; should it happen that the EU's LSP becomes yet another rejected "newspeak", the author has nevertheless been able to study the potential of the linguistic teams and language systems to create specialized languages (language subsystems) with the aim to attain particular goals and meet civilization needs at a particular historical moment.

